



LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Budžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 706 63661, el. p. info@am.lt, http://am.lrv.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Aplinkos ministrui Simonui Gentvilui

2023-04-24 Nr. (14)-D15-698

Nr.

DĖL DARBO GRUPĖS PASIŪLYMAMS DĖL SANITARINĖS APSAUGOS ZONŲ REGLAMENTAVIMO PARENGTI IŠVADŲ

Darbo grupė pasiūlymams dėl sanitarinės apsaugos zonų (toliau – SAZ) reglamentavimo parengti (toliau – darbo grupė) teikia savo pasitarimuose vykusių svarstymų pagrindu parengtas Darbo grupės išvadas.

Darbo grupė sudaryta įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos 2023 m. sausio 26 d. rašte Nr. S-263 „Dėl sanitarinių apsaugos zonų nustatymo“ nurodytą pavedimą Aplinkos ministerijai sudaryti darbo grupę, kuri koordinuotų ir užtikrintų 2023 m. sausio 19 d. Vyriausybės kanceliarijoje vykusio posėdžio dėl SAZ nustatymo protokole nurodytų priemonių įgyvendinimą. Darbo grupės tikslas – ne vėliau kaip iki 2023 m. balandžio 21 d. parengti pasiūlymus dėl galiojančio teisinio reguliavimo, reglamentuojančio SAZ, tobulinimo siekiant geriau suderinti visuomenės ir ūkio subjektų interesus dėl visuomenės sveikatos saugos užtikrinimo, žemės naudojimo, ūkinės veiklos vykdymo galimybių nustatant SAZ. Sprendžiama problema – visuomenė nepatenkinta ūkinę veiklą vykdančių įmonių keliama tarša (triukšmas, kvapai, dulkės, amoniakas), o įmonės suinteresuotos tęsti vykdomą veiklą neinvestuodamos daug lėšų.

Įvyko 5 darbo grupės pasitarimai ir 2 papildomi pasitarimai su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM) ir Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) atstovais. Vyriausybės kanceliarijos posėdžiuose pateikta informacija apie darbo grupės pasitarimuose svarstytus klausimus.

Pagrindiniai svarstyti klausimai

1. Galimybė atsisakyti SAZ instituto.
2. Galimybė keisti SAZ reglamentavimą pereinant prie apsaugos zonų (AZ) sistemos.
3. SAZ (ne)įregistravimas.

Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme (toliau – SŽNSĮ) nustatyta, kaip turi būti įregistruojamos SAZ (tarp jų – ir SŽNSĮ (įstatymo redakcija iki 2022 m. gruodžio 31 d.) 9 straipsnio 3 dalyje nustatytais pagrindais (toliau – „klaidos taisymo“ atvejai). Šie procesai nebaigti arba net nepradėti (nepasinaudota „klaidos taisymo“ procedūra), todėl svarstyta, ar galiojantis teisinis reguliavimas dėl SAZ įregistravimo tinkamas ir yra tik įstatymo nuostatų įgyvendinimo problema, ar šis reguliavimas turi būti tobulinamas (supaprastinamas).

4. Ribinių užterštumo verčių užtikrinimas gyvenamojoje aplinkoje.

Svarstyta, kaip kvapo higienos normos griežtinimas (nuo 2024 m. sausio 1 d. didžiausia leidžiama kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore bus nebe dabar taikomi 8 europiniai kvapo vienetai, bet 5 europiniai kvapo vienetai) turės įtakos ūkio subjektų galimybėms pritaikyti taršą mažinančias priemones, įdiegti naujas technologijas.

5. SŽNSĮ prieduose nustatyti norminiai SAZ dydžiai.

Svarstyta, ar reikia peržiūrėti SŽNSĮ prieduose nurodytą ūkinių veiklų, dėl kurių turi būti nustatytos SAZ, sąrašą ir (ar) nustatytus SAZ norminius dydžius.

6. Didesnių įgaliojimų suteikimas valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę vykdančioms institucijoms.

Darbo grupės nariai teikė pasiūlymus, dalyvavo diskusijose.

Darbo grupės išvados

1. Nepritarti SAZ instituto naikinimui.

Netikslinga atsisakyti SAZ kaip priemonės, apsaugančios ir verslą, ir gyventojus. Vienas iš SAZ tikslų – derinti įvairių asmenų interesus dėl teritorijų naudojimo, veiklos plėtojimo. Ūkio subjektai dėl įvairių priežasčių (brangios technologijos, neturi pakankamai lėšų, nėra technologijų, nėra noro, paskatų ar kt.) SAZ nenustato ar negali nustatyti sulig teritorijos riba, todėl SAZ naudojama kaip priemonė išlaikyti pakankamus atstumus nuo gyvenamosios aplinkos (teritorijos registruojamos ir jų peržiūra viešai prieinama).

2. Nepritarti SAZ pavadinimo keitimui.

Paliekant SAZ institutą, netikslinga keisti tai, kas nebūtina – teritorijos pavadinimą, nes tai nekeičia teisinio reguliavimo turinio. AZ ir SAZ nustatomos skirtingais tikslais: AZ - tai objektų apsaugai skirta teritorija, o SAZ - tai visuomenės sveikatai apsaugoti nuo ūkio subjekto keliamos taršos skirta teritorija (buferinė zona). Pagrindiniai SAZ nustatymo kriterijai nustatyti pagal visuomenės sveikatos saugos principus, teršalų normatyvus, kurie už SAZ ribų turi pasiekti žmonių sveikatai (gyvenamajai aplinkai, t. y. aplinkai, kurioje žmogus būna labai ilgą laikotarpį) saugius lygius. Kai kuriais atvejais SAZ gali turėti dvejopą poveikį – tiek apsaugoti visuomenę nuo taršos, tiek patį objektą dėl tam tikrų diversijų, sudėtingo taršos suvaldymo nenumatytais atvejais ar kt. veiklos (pvz., branduolinės energetikos objektas). Pakeitus bendrinį SAZ pavadinimą į AZ (arba į apsauginę zoną), vietoje vienos įstatyme tektų nurodyti daug naujų teritorijų (atitinkamai atsirastų prievolė keisti teisės aktus, būtų sukurta papildoma administracinė našta veiklos vykdytojams, papildomi įpareigojimai Registrų centrui ir pan.), nustatomų konkretiems objektams pagal SŽNSĮ prieduose įvardintas veiklas (pvz., žuvų perdirbimo įmonės AZ ir pan.), nes jų dydžiai skirtingi, nors šios teritorijos nustatomos siekiant tų pačių tikslų ir jose būtų taikomos tos pačios specialiosios žemės naudojimo sąlygos (SŽNSĮ reglamentavimo principas – nurodytos teritorijos, kuriose taikomi atitinkami skirtingi ūkinės veiklos apribojimai). Vien SAM kuruojamoje sveikatos sistemos srityje (be SŽNSĮ, Statybos, galimai ir kitų įstatymų) tektų keisti 10 teisės aktų (gali paaiškėti ir daugiau, iš jų – 5 įstatymus), įstaigų nuostatų.

3. Pratęsti pakeistos Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“¹ (toliau – HN) 5 punkto² įsigaliojimo nuo 2024 m. sausio 1 d. terminą, siūlomas šio teisės akto įsigaliojimas – 2026 m. sausio 1 d.

Atsižvelgus į SŽNSĮ pakeitimus nuo 2023 m. sausio 4 d.³ ir „klaidos taisymo“ atvejais

¹ Pakeista sveikatos apsaugos ministro 2019-08-01 įsakymu Nr. V-959 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. V-885 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“ ir Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“.

² „5. Didžiausia leidžiama kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore yra 5 europiniai kvapo vienetai (OUE/m3).“

³ SŽNSĮ 53 straipsnio 1¹ dalis:

„11. Šio įstatymo 50 straipsnio 1, 2 ir 4 punktuose nurodytose sanitarinės apsaugos zonose, į Nekilnojamojo turto kadastrą ir Nekilnojamojo turto registrą įrašytose šio įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytais pagrindais (ar tais pačiais pagrindais pagal teisinį reguliavimą, galiojusį iki Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo įsigaliojimo dienos), išskyrus sanitarinės apsaugos zoną (jos dalį), patenkančią į likviduotos sodininkų bendrijos teritoriją, draudžiama keisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį į kitą žemės paskirtį, pagal kurią galima šio straipsnio

siekiant užtikrinti reikalaujamą kvapo normatyvą prie taršaus objekto priartėjusiems (galintiems priartėti) gyventojams, reikalingos investicijos: turimos technologijos dažnu atveju neleidžia pasiekti 5 europinių kvapo vienetų normos SAZ ribose (pridedama darbo grupės narių pateikta informacija).

4. „Klaidos taisymo“ atvejais išlaikyti *status quo*:

4.1. SŽNSĮ įtvirtinti, kad nustatant SAZ taikomas iki 2022 m. gruodžio 31 d. galiojės „klaidos taisymo“ principas, t. y. poveikio visuomenės sveikatai vertinimo būdu leisti nustatyti SAZ dydį (įgyvendinant SŽNSĮ 51 str. 3 dalies nuostatas) susiformavusioje gyvenamojoje aplinkoje (kai į numatomą teritoriją patenka draudžiami statyti pastatai);

4.2. SŽNSĮ įtvirtinti, kad „klaidos taisymo“ pagrindais iki 2025 m. gruodžio 31 d. nustatytose SAZ ir po 2026 m. sausio 1 d. taikoma 8 europinių kvapo vienetų didžiausia leidžiama kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore.

5. Koreguoti SŽNSĮ prieduose pateiktą ūkinių veiklų, dėl kurių turi būti nustatyta SAZ, sąrašą.

Be išsamių tyrimų mažinti visų nustatytų SAZ norminių dydžių nereikia, bet, įvertinus galimą veiklos vykdymo riziką, svarstyтина galimybė atsisakyti SAZ nustatymo kai kuriems objektams.

6. SŽNSĮ 141 straipsnio 4² dalyje nustatyti, kad Nacionalinės žemės tarnybos pažyma teikiama kartu su prašymu įgaliotai institucijai priimti sprendimą dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo dokumento.

7. SŽNSĮ nustatyti, kad veiklos vykdytojai apie nustatytas SAZ „klaidos taisymo“ atvejais turi informuoti žemės ir pastatų, patenkančių į nustatytą SAZ, savininkus.

8. SŽNSĮ įtvirtinti, kad „klaidos taisymo“ atvejais kompensacijos nemokamos (atitinkama SŽNSĮ nuostata nustojo galioti nuo 2023 m. sausio 1 d.).

9. Įgalioti SAM ir NVSC peržiūrėti visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančius teisės aktus, kad būtų įgyvendinti darbo grupės pasiūlymai.

Pastaba. Dalis darbo grupės narių (Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos paukštininkystės asociacijos, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijos atstovai) laikėsi pozicijos, kad ūkio veikla suinteresuotiems asmenims turi būti sudaryta galimybė „klaidos taisymo“ atveju nustatyti SŽNSĮ prieduose nurodyto norminio dydžio SAZ (procedūras atlikti tomis pačiomis arba panašiomis sąlygomis, kurios galiojo iki 2022-12-31, t. y. išlaikyti tikrąją *status quo* padėtį, kuri galiojo iki 2022-12-31 ir buvo pakeista SŽNSĮ nuo 2023-01-04, kai SŽNSĮ 141 straipsnio 4¹ ir 4² dalyse buvo įtvirtintas reikalavimas privalomai atlikti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą) „grafiškai pažymint SAZ ribas specialiojo teritorijų planavimo dokumente – žemėtvarkos schemeje arba SAZ dydį nustatyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ir planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentuose, atlikus poveikio visuomenės sveikatai vertinimą“, žemėtvarkos schemos pagrindu „Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos priimtų sprendimą nustatyti teritoriją, kurioje taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos (taip pat ir SAZ) ir žemės sklypui būtų įrašytos minėtos sąlygos“.

PRIDEDAMA. Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų pateikti argumentai dėl HN pakeitimo įsigaliojimo, 1 lapas.

Darbo grupės vadovė aplinkos viceministrė

Monika Juodvalkė

1 dalies 1 punkte nurodytų objektų statyba. Šioje dalyje nurodytose sanitarinės apsaugos zonose netaikomos šio straipsnio 1 dalyje nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos.“